

Центр вивчення поствоєнного суспільства

Повномасштабна війна проти України стала найбільшим воєнним конфліктом у Європі з часів Другої світової війни. Її наслідки охоплюють усі сфери життя – від демографії до енергетичної політики, від структури державної влади до культурної пам'яті. Після завершення бойових дій Україна опиниться у ситуації, яка не має прямих сучасних аналогів у Європі, що вимагає створення спеціалізованого науково-аналітичного центру для комплексного вивчення поствоєнних процесів. Відтак необхідність функціонування Центру вивчення поствоєнного суспільства обумовлюється наступними чинниками:

1. Поствоєнна реконструкція України – це не лише відбудова інфраструктури. Йдеться про: переформатування політичної системи в умовах глибоких суспільних змін; економічну трансформацію з переходом до сучасних інноваційних моделей; реінтеграцію мільйонів переміщених осіб та вирішення демографічної кризи; психологічну реабілітацію ветеранів і цивільного населення; відновлення верховенства права, розслідування воєнних злочинів; геополітичне переосмислення ролі України в системі європейської безпеки.

2. Необхідність нового інтелектуального центру для формування державної політики. Після війни державі знадобляться: аналітичні моделі відновлення, адаптовані до українських реалій; прогностичні сценарії розвитку політичних, соціальних та економічних процесів; експертні висновки для уряду та громадського сектору.

3. Нагальна потреба у збереженні та аналізі знань під час і після війни. Щодня накопичуються: дані про руйнування і злочини; матеріали про досвід місцевих громад; унікальні кейси мілітарних інновацій; зміни у політичній культурі та ідентичності. Без спеціальної інституції значна частина цих знань може бути втрачена або розпорошена між різними установами. Центр забезпечить систематизацію даних та формування довгострокових дослідницьких програм.

4. Потреба України в міжнародній легітимації та партнерстві. Поствоєнна відбудова неможлива без: масштабних інвестицій, міжнародних програм підтримки, інтеграції до ЄС і НАТО. Створення такого Центру дозволить: співпрацювати з міжнародними партнерами, приймати участь у грантових проєктах, демонструвати спроможність до стратегічного планування. У світі дослідні центри часто слугують «мозковими штабами» держав. Для України це питання національної безпеки.

5. Формування нової гуманітарної та соціальної політики. Поствоєнна Україна матиме справу з: травмованими спільнотами; руйнуванням соціальних зв'язків; відновленням культурної спадщини; трансформацією ідентичності. Йдеться про те, що у поствоєнній Україні потрібні будуть глибокі дослідження механізмів соціальної реінтеграції, репарацій, культурного розвитку.

6. Необхідність підготовки нової генерації експертів. Після війни Україні знадобляться тисячі фахівців у сфері відбудови держави, регіонального розвитку, психологічної реабілітації. У цьому контексті Центр стане: майданчиком підготовки молодих учених, платформою для міжнародних стажувань, місцем, де вироблятимуть нову експертну школу поствоєнних студій.

7. Можливість створення української школи поствоєнних досліджень.

Основні напрямки досліджень Центру вивчення поствоєнного суспільства (факультет суспільних наук УжНУ):

1. Вивчення політичних трансформацій та окреслення напрямків відбудови інститутів влади (еволюція політичних партій та рухів, роль ветеранських спільнот у політичному процесі; локальна політика та децентралізація, ефективність громад, нові моделі управління тощо).

2. Дослідження соціальної інтеграції, демографічних проблем та післявоєнних спільнот загалом спільноти (інтеграція внутрішньо переміщених осіб; соціальна адаптація ветеранів і членів їхніх родин, моделі підтримки громад; психологічна складова подолання посттравматичних синдромів тощо).

3. Регіональні студії та транскордонна співпраця: транскордонні проекти з ЄС: досвід Угорщини, Словаччини, Румунії у відбудові після криз; моделі співпраці місцевих адміністрацій і громад з європейськими партнерами.

4. Вивчення нових моделей міжнародних відносин та безпекової архітектури Європи (роль України в новій європейській системі безпеки після завершення війни; трансформація відносин з країнами Центральної та Східної Європи; гуманітарна дипломатія Закарпаття).

5. Публічні політики відбудови та стратегічне планування, розробку державних і регіональних стратегій відновлення (інфраструктура, житло, екологія); оцінка ефективності використання міжнародної допомоги та інвестицій тощо.

6. Військово-громадянські відносини та безпекові студії (дослідження цивільно-військової взаємодії в громадах; роль територіальної оборони у місцевих системах безпеки; соціальні наслідки війни, зміна ролі військових у суспільстві після перемоги; психологічна реабілітація, ветеранські спільноти, громадські організації).

7. Інформаційна безпека, медіапростір і протидія дезінформації (вивчення поствоєнного інформаційного середовища; медіаграмотність і подолання інформаційних травм; аналіз пропаганди, фейків, маніпуляцій, які формують сприйняття війни та відбудови; регіональна специфіка медіапростору Закарпаття).

8. Дослідження волонтерства як нового соціокультурного феномену.

Отже, створення Центру вивчення поствоєнної України є стратегічною потребою, яка поєднує наукове, державотворче та соціальне значення. Це інституція, яка забезпечить: системне осмислення наслідків війни, підготовку програм відбудови та формування нової політичної, економічної та соціальної реальності.